

การเรียนการสอนภาษาบาลีแบบการคิดวิเคราะห์ : พลิกโฉมการศึกษาพระปริยัติธรรม
สู่ความเข้าใจที่ยั่งยืน
ANALYTICAL PALI LANGUAGE TEACHING: TRANSFORMING BUDDHIST STUDIES
TOWARDS SUSTAINABLE UNDERSTANDING

พระมหาณัฐวัฒน์ กิตติโก (จันทราสุริยัน) PhramahaNattawat Kittigo (Chantasuriyan)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: nanthwathn1976@gmail.com

Article Received: September 26, 2025. Revised: March 24, 2026. Accepted: March 26, 2026.

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลีในยุคปัจจุบัน โดยเน้นการบูรณาการการคิดวิเคราะห์เข้ากับกระบวนการเรียนรู้ เพื่อตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงในยุค VUCA (Volatility, Uncertainty, Complexity, Ambiguity) และส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแก่นแท้ของพระพุทธธรรมได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น บทความกล่าวถึงรากฐานการเรียนการสอนภาษาบาลีที่เน้นการท่องจำ และไวยากรณ์อย่างเข้มงวดซึ่งแม้จะมีจุดแข็งในการสร้างพื้นฐานความรู้ที่มั่นคง แต่ก็ยังไม่สามารถตอบโจทย์ความจำเป็นของการศึกษาในยุคปัจจุบันได้อย่างเต็มที่

การนำแนวคิดการคิดวิเคราะห์เข้ามาประยุกต์ใช้ในการเรียนภาษาบาลีช่วยยกระดับผู้เรียนจากการเป็นเพียงผู้สืบทอดความรู้ไปสู่การเป็นผู้สร้างความเข้าใจเชิงลึกและสามารถเชื่อมโยงหลักธรรมเข้ากับบริบทสังคมจริงได้อย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ โดยอาศัยกระบวนการคิดวิเคราะห์ที่ครอบคลุมทั้งการตั้งคำถาม การวิเคราะห์ข้อมูล การประเมินเนื้อหา การสังเคราะห์ และการประยุกต์ใช้ ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะทั้งด้านภาษาศาสตร์และจริยศาสตร์ได้ควบคู่กันไป

บทความยังกล่าวถึงบทบาทของนวัตกรรมทางการศึกษา ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้อันสอดคล้องกับเทคโนโลยีและสังคมยุคใหม่ ทั้งในด้านการใช้สื่อดิจิทัล แอปพลิเคชัน การเรียนแบบปัญหาเป็นฐาน (PBL) การอภิปรายกลุ่ม และการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งล้วนแล้วแต่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ กระตุ้นความสนใจ และสร้างโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งและยั่งยืน

คำสำคัญ: การเรียนการสอนภาษาบาลี, การคิดวิเคราะห์, การศึกษาพระปริยัติธรรม, นวัตกรรมการศึกษา

Abstract

This academic article aims to analyze the current approaches to Pali language teaching, with a focus on integrating analytical thinking into the learning process. The goal is to respond to the challenges of the VUCA era (Volatility, Uncertainty, Complexity, Ambiguity) and to promote a deeper understanding of the essence of Buddhist teachings among learners. The article discusses the traditional foundation of Pali education, which emphasizes rote

memorization and strict grammatical rules. While this approach has strengths in building a solid knowledge base, it falls short of fully addressing the educational needs of the modern era.

Integrating analytical thinking into Pali language learning elevates students from being mere recipients of knowledge to becoming individuals capable of deep comprehension. They learn to connect doctrinal principles to real-world social contexts in a rational and creative way. This process involves questioning, analyzing data, evaluating content, synthesizing ideas, and applying knowledge-enabling learners to simultaneously develop both linguistic and ethical competencies.

The article also highlights the role of educational innovation in reshaping learning methodologies to align with modern technology and society. This includes the integration of digital media, applications, problem-based learning (PBL), group discussions, and online learning networks. These tools help enhance learning efficiency, stimulate engagement, and create opportunities for deep and sustainable learning.

Keywords: Pali Language Teaching, Analytical Thinking, Buddhist Studies, Educational Innovation

บทนำ

การเรียนการสอนภาษาบาลีเป็นกระบวนการทางการศึกษาที่มีความสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย ซึ่งภาษาบาลีถือเป็นภาษาหลักที่ใช้ในการจารึกพระไตรปิฎกและคัมภีร์สำคัญในพระพุทธศาสนาเถรวาท การศึกษาภาษานี้จึงไม่ใช่เพียงการเรียนรู้ด้านไวยากรณ์หรือตัวบทเท่านั้น หากแต่เป็นหนทางสู่การเข้าถึงหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างลึกซึ้ง การจัดการเรียนการสอนภาษาบาลีในประเทศไทยมีพัฒนาการที่ต่อเนื่องยาวนาน โดยเฉพาะในระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่ได้รับการสนับสนุนทั้งในระดับคณะสงฆ์และระดับราชการมาโดยตลอด

อย่างไรก็ตาม เมื่อบริบทของโลกเข้าสู่ยุคแห่งความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว หรือที่เรียกว่า VUCA World (Volatility, Uncertainty, Complexity, Ambiguity) ระบบการศึกษาภาษาบาลีก็ไม่อาจหยุดนิ่งอยู่กับรูปแบบดั้งเดิมได้อีกต่อไป การเรียนการสอนที่เน้นเพียงการท่องจำและการแปลตามตัวอักษร แม้จะมีจุดแข็งในการสร้างพื้นฐานทางไวยากรณ์ที่มั่นคง แต่กลับไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการในการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง เช่น การคิดวิเคราะห์ การตีความ และการประยุกต์ใช้หลักธรรมในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การบูรณาการ ทักษะการคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) เข้ากับกระบวนการเรียนรู้ภาษาบาลีจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทสังคมปัจจุบัน ผู้เรียนจะไม่เพียงแต่สามารถแปลข้อความได้อย่างถูกต้องเท่านั้น แต่ยังสามารถตีความเชิงบริบท วิเคราะห์โครงสร้างภาษาเชิงลึก และนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ในโลกจริงได้อย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ นอกจากนี้ การนำ นวัตกรรมทางการศึกษา (Educational Innovation) มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เช่น การใช้เทคโนโลยี

ดิจิทัล สื่อการเรียนการสอนสมัยใหม่ หรือการจัดกิจกรรมที่กระตุ้นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จะช่วยเสริมแรงจูงใจและเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ภาษาบาลีให้กับผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น

บทความวิชาการฉบับนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษากระบวนการเรียนการสอนภาษาบาลีในบริบทปัจจุบัน โดยเฉพาะแนวทางในการบูรณาการทักษะการคิดวิเคราะห์และนวัตกรรมการศึกษาเข้าสู่การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและเข้าถึงแก่นแท้ของพระธรรมคำสอน พร้อมทั้งสามารถประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อการดำเนินชีวิตและการขึ้นาสังคมได้อย่างแท้จริง ซึ่งถือเป็นการต่อยอดจากระบบการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมไปสู่การเรียนรู้เชิงลึกที่สอดคล้องกับความต้องการของศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง

การเรียนการสอนภาษาบาลี

การเรียนการสอนภาษาบาลีเป็นกระบวนการจัดการศึกษาที่สำคัญยิ่งในระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยและสำหรับผู้สนใจศึกษาหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเถรวาทให้ถึงแก่นแท้ โดยมีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้

ภาษาบาลีถือเป็นกุญแจสำคัญที่นำไปสู่ความเข้าใจในพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างลึกซึ้ง เนื่องจากเป็นภาษาที่ใช้ในการจารึกพระไตรปิฎกเถรวาท การศึกษาภาษาบาลีจึงมิใช่เป็นเพียงการเรียนรู้ภาษาโบราณ แต่คือกระบวนการในการเข้าถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาโดยตรง การจัดการเรียนการสอนภาษาบาลีในประเทศไทยมีประวัติศาสตร์ยาวนานและมีพัฒนาการที่น่าสนใจตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย ที่มีเป้าหมายหลักเพื่อสร้างบุคลากรทางศาสนาที่มีความรู้ความสามารถในการรักษาและสืบทอดพระพุทธพจน์ได้อย่างถูกต้องแม่นยำ ดังที่ พระมหายอด อภิปัญญา (2565) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาภาษาบาลีเป็นการรักษาต้นฉบับเดิมของคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญที่สุด คือ พระไตรปิฎก เพื่อป้องกันมิให้คำสอนเกิดความคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง นอกจากนี้ ผู้ที่ศึกษาจนมีความเชี่ยวชาญยังได้รับการยกย่องในสังคมและถือเป็นเกียรติอย่างสูง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญที่สังคมไทยมีต่อการศึกษาภาษาบาลี

รูปแบบการเรียนการสอนภาษาบาลีแบบดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาในวัดหรือสำนักเรียนต่างๆ จะเน้น "การท่องจำ" เป็นหลัก ผู้เรียนจะต้องเริ่มต้นจากการท่องจำไวยากรณ์บาลี หรือที่เรียกว่า "บาลีไวยากรณ์" ให้แม่นยำ ตั้งแต่เรื่องอักษรวิธี สอนิ นามศัพท์ สมาส ตัทธิต ไปจนถึงอาขยาตและกิตก์ ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการแปลพระคัมภีร์ วิธีการนี้มีจุดแข็งคือการสร้างพื้นฐานทางไวยากรณ์ที่มั่นคงและแข็งแกร่ง ทำให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์โครงสร้างประโยคที่ซับซ้อนได้อย่างเป็นระบบ

อย่างไรก็ตาม รังสี สุหนต์ (2548) ชี้ให้เห็นว่า พัฒนาการของการรักษาคำสอนได้เปลี่ยนจากการทรงจำด้วยปากเปล่าหรือ "มุขปาฐะ" มาสู่การจารึกลงเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งหมายความว่ากระบวนการเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการท่องจำเพียงอย่างเดียวอีกต่อไป แต่สามารถอาศัยการอ่านและการวิเคราะห์ตัวบทเป็นเครื่องมือสำคัญได้

ในยุคที่โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว หรือที่เรียกว่า VUCA World (Volatility, Uncertainty, Complexity, Ambiguity) การเรียนการสอนภาษาบาลีก็ต้องเผชิญกับความท้าทายเช่นเดียวกัน การจัดการเรียนรู้แบบเดิมที่เน้นการท่องจำอาจไม่เพียงพอที่จะทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับบริบทของโลกสมัยใหม่ได้ ดังนั้น แนวทางการจัดการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยน

โดยบูรณาการทักษะการคิดวิเคราะห์เข้าไปในกระบวนการเรียนรู้ แทนที่จะให้ผู้เรียนแปลตามตัวอักษรเพียงอย่างเดียว ควรส่งเสริมให้เกิดการตั้งคำถาม การตีความ และการอภิปรายถกเถียงในเชิงเหตุผล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงหลักการที่ปรากฏในพระคัมภีร์เข้ากับสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวันและสังคมได้ ซึ่งจะทำให้การเรียนภาษาบาลีมีความหมายและคุณค่ามากกว่าการเป็นเพียงผู้สืบทอดความรู้ แต่ยังเป็นผู้สร้างสรรค์และประยุกต์ใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมได้อย่างยั่งยืน

การเรียนการสอนภาษาบาลีเป็นรากฐานที่สำคัญอย่างยิ่งต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา แม้ว่าวิธีการแบบดั้งเดิมจะสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่ง แต่การปรับตัวโดยนำทักษะสมัยใหม่เข้ามาบูรณาการ จะช่วยให้การศึกษาภาษาบาลีสามารถตอบสนองต่อความท้าทายของโลกปัจจุบัน และสร้างผู้เรียนให้เป็นทั้งผู้ทรงความรู้และผู้มีปัญญาที่สามารถนำพระธรรมคำสอนมาชี้นำสังคมได้อย่างแท้จริง

1. ความหมายการเรียนการสอนภาษาบาลี หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับภาษาบาลีอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่พื้นฐานทางไวยากรณ์ไปจนถึงการแปลและตีความคัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถาฎีกาต่าง ๆ ภาษาบาลีนั้นมีสถานะเป็นภาษาศาสตร์แขนงหนึ่งที่มีกระบวนการศึกษาที่ชัดเจนและเป็นลำดับขั้น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและรักษาไว้ซึ่งคำสั่งสอนดั้งเดิมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้รับการสืบทอดมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล (พระมหายอด อภิปัญญา โสภิตา, 2565)

2. ความสำคัญการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลีมีความสำคัญอย่างยิ่งในหลายมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาและต่อตัวผู้ศึกษาเอง ดังนี้ (พระมหายอด อภิปัญญา โสภิตา, 2565)

2.1 ด้านการสืบทอดพระพุทธศาสนา เป็นเครื่องมือสำคัญที่สุดในการเข้าถึงพระไตรปิฎกซึ่งเป็นคัมภีร์หลักของฝ่ายเถรวาท การรักษาความรู้ภาษาบาลีไว้จึงเท่ากับการ ป้องกันพระพุทธพจน์ไม่ให้คลาดเคลื่อน หรือถูกบิดเบือนไปตามกาลเวลา และถือเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคง

2.2 ด้านการพัฒนาบุคลากร เป็นการ เพิ่มพูนวิทยฐานะและเกียรติภูมิ ให้แก่พระภิกษุสามเณรผู้ศึกษาเล่าเรียน ทำให้เป็นที่ยอมรับนับถือในสังคม และสร้างศาสนทายาทที่มีคุณภาพเพื่อสืบทอดและเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อไป

2.3 ด้านเกียรติภูมิและวัฒนธรรม การศึกษาภาษาบาลีในประเทศไทยเป็นการศึกษาที่ อยู่ภายใต้พระบรมราชูปถัมภ์ โดยผู้ที่สอบได้เปรียญธรรมในระดับต่าง ๆ จะได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระมหากษัตริย์ ซึ่งถือเป็นเกียรติอันสูงสุดแก่วงศ์ตระกูลและสถาบัน

3. องค์ประกอบ องค์ประกอบของการเรียนการสอนภาษาบาลีให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ประกอบด้วย 4 ส่วนหลัก ดังนี้

3.1 ผู้สอน (ครูอาจารย์) ต้องเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญแตกฉานในภาษาบาลีและหลักไวยากรณ์อย่างลึกซึ้ง พร้อมทั้งมีทักษะในการถ่ายทอดและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาที่ซับซ้อนได้

3.2 ผู้เรียน (พระภิกษุสามเณร/คฤหัสถ์) ต้องเป็นผู้มีความวิริยะอุตสาหะ มีความอดทน และมีนันทะ ในการเรียนรู้ เนื่องจากภาษาบาลีมีโครงสร้างไวยากรณ์ที่ซับซ้อนและต้องอาศัยการท่องจำควบคู่ไปกับความเข้าใจ

3.3 เนื้อหาและหลักสูตร (Curriculum) หลักสูตรการเรียนการสอนภาษาบาลีมีโครงสร้างที่เป็นระบบแบบแผนมาช้านาน โดยเริ่มศึกษาตั้งแต่ อักษรวิธี, สมัญญาภิธาน, สนธิ, นาม, สมาส, ตัทธิต ไปจนถึง

การแปลคัมภีร์โดยอรรถและโดยพยัญชนะ ซึ่งเป็นกระบวนการที่รัดกุมและเป็นมาตรฐาน (พระมหายอด อภิ
บุญโญ (โสภา), 2565)

4. สภาพแวดล้อมและสื่อการสอน (Environment and Media) สภาพแวดล้อมที่สงบและเอื้อต่อ
การศึกษาเล่าเรียนเป็นสิ่งสำคัญ รวมถึงการนำสื่อการสอนที่ทันสมัยเข้ามาประยุกต์ใช้ เช่น แอปพลิเคชัน
พจนานุกรมบาลี หรือบทเรียนออนไลน์ เพื่อเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้นในยุคปัจจุบัน

การคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking)

การคิดวิเคราะห์เป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 21 เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้
บุคคลสามารถประเมินข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายได้อย่างมีเหตุผล นำไปสู่การตัดสินใจและการแก้ปัญหา
อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ตกเป็นเหยื่อของข้อมูลเท็จหรือการชักจูงได้โดยง่าย

ความหมายของการคิดวิเคราะห์

การคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) มีนักการศึกษาและนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้
หลากหลาย แต่โดยสรุปแล้วสามารถหมายถึง กระบวนการคิดเชิงเหตุผลอย่างมีวิจารณญาณต่อข้อมูลหรือ
สถานการณ์ต่างๆ โดยไม่เชื่อตามสิ่งที่รับรู้มาในทันที แต่จะผ่านการไตร่ตรอง พิจารณาองค์ประกอบต่างๆ
อย่างรอบด้าน เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่สมเหตุสมผลและน่าเชื่อถือที่สุด

วิชา เล่าเรียนดี และคณะ (2560) ได้ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ว่า หมายถึง การ
แสดงออกด้วยคำพูด หรือพฤติกรรมการปฏิบัติที่บอกถึงความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ อย่างละเอียด สามารถ
อธิบายเหตุผล ระบุปัญหา ระบุความเชื่อมโยง สามารถจำแนกส่วนประกอบ ต่างๆ รวบรวมข้อมูลที่สำคัญเพื่อ
นำมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจและประเมินผลหรือเพื่อสรุปอย่าง เหมาะสม

ทิตนา แชมมณี (2551) ได้ให้คำอธิบายว่า การคิดวิเคราะห์เป็นความสามารถในการจำแนก
แยกแยะองค์ประกอบต่างๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และค้นหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น
เพื่อทำความเข้าใจเรื่องดังกล่าวได้อย่างลึกซึ้ง ในขณะที่ สุวิทย์ มูลคำ (2547) มองว่า การคิดวิเคราะห์ คือ
ความสามารถในการพิจารณา ตรวจสอบ และประเมินหลักฐานหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำลังพิจารณา
อย่างรอบคอบและมีเหตุผล ก่อนที่จะตัดสินใจหรือลงข้อสรุป

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2551) ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ว่า หมายถึง การคิดในการจำแนก
แยกแยะข้อมูล องค์ประกอบต่างๆ ไม่ว่าจะป็นวัตถุ เรื่องราว เหตุการณ์ต่างๆ ออกเป็นส่วนย่อยๆ เพื่อค้นหา
ความจริง ความสำคัญ แก่นแท้ องค์ประกอบหรือหลักการของเรื่อง นั้นๆ ทั้งนี้อาจแฝงซ่อนอยู่ภายในสิ่งต่างๆ
หรือปรากฏได้อย่างชัดเจน รวมทั้งหาความสัมพันธ์ และ ความเชื่อมโยงของสิ่งต่างๆ ว่าเกี่ยวพันกันอย่างไร
อาศัยหลักการใด จนได้ความคิด เพื่อนำไปสู่ การสรุปการประยุกต์ใช้ การทำนายหรือคาดการณ์สิ่งต่างๆได้
อย่างถูกต้อง

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าหัวใจของการคิดวิเคราะห์คือ การตั้งคำถาม ต่อข้อมูลที่ได้รับ เช่น ใครเป็น
ผู้ให้ข้อมูล, มีวัตถุประสงค์อะไร, มีหลักฐานน่าเชื่อถือเพียงใด, มีเหตุผลอื่นอีกหรือไม่ เพื่อตรวจสอบข้อมูลก่อน
การยอมรับหรือตัดสินใจ

องค์ประกอบของการคิดวิเคราะห์

การคิดวิเคราะห์ประกอบด้วยความสามารถย่อยหลายด้านที่ทำงานประสานกัน ซึ่งนักวิชาการได้
จำแนกองค์ประกอบไว้แตกต่างกันไป แต่โดยส่วนใหญ่มีองค์ประกอบหลักที่สอดคล้องกัน ดังนี้

1. การกำหนดประเด็นปัญหา (Defining the Problem) เป็นความสามารถในการระบุคำถามหรือประเด็นที่ต้องการค้นหาคำตอบได้อย่างชัดเจน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุดของกระบวนการคิด
  2. การรวบรวมข้อมูล (Gathering Information) คือความสามารถในการสืบค้นและรวบรวมข้อมูล หลักฐาน หรือข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหานั้นๆ จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายและน่าเชื่อถือ
  3. การวิเคราะห์และจำแนกข้อมูล (Analyzing and Classifying) เป็นความสามารถในการแยกแยะข้อมูลออกเป็นส่วนย่อยๆ เพื่อค้นหาความสัมพันธ์ เปรียบเทียบความเหมือนความต่าง จัดหมวดหมู่ และค้นหารูปแบบที่ซ่อนอยู่
  4. การประเมินข้อมูล (Evaluating) คือความสามารถในการตัดสินคุณค่าและความน่าเชื่อถือของข้อมูลและแหล่งที่มา โดยใช้เกณฑ์หรือหลักการที่สมเหตุสมผลในการพิจารณา เช่น การประเมินความถูกต้อง ความเที่ยงตรง และการมีอคติของผู้ให้ข้อมูล
  5. การสรุปอ้างอิง (Inferring) เป็นความสามารถในการสรุปความหรือลงข้อสรุปจากข้อมูลและหลักฐานที่ผ่านการวิเคราะห์และประเมินมาแล้วอย่างมีเหตุผลและสมมติฐานที่หนักแน่น (สุวิทย์ มูลคำ, 2547)
- สรุปว่า การคิดวิเคราะห์คือกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลและมีวิจารณ์ญาณต่อข้อมูล โดยไม่ด่วนสรุปหรือเชื่อในทันที แต่จะตั้งคำถามเพื่อตรวจสอบความน่าเชื่อถือ ผ่านการรวบรวม วิเคราะห์ และประเมินข้อมูลอย่างรอบด้านและเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจ การแก้ปัญหา หรือการลงข้อสรุปที่สมเหตุสมผล นับเป็นทักษะสำคัญที่ช่วยให้ไม่ตกเป็นเหยื่อของข้อมูลที่เท็จหรือการชักจูง

การศึกษาพระปริยัติธรรม

การศึกษาภาษาบาลีเป็นรากฐานสำคัญในการเข้าถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาเถรวาท อย่างไรก็ตาม การเรียนการสอนในโลกยุคปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความท้าทาย จำเป็นต้องก้าวข้ามกระบวนการที่คนแบบดั้งเดิมที่เน้นการท่องจำ ไปสู่การบูรณาการ "การคิดวิเคราะห์" เข้ามาในกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างศานทายาทที่มีปัญญา สามารถตีความและประยุกต์ใช้พุทธพจน์ได้อย่างลึกซึ้งและเท่าทันบริบทของสังคม

รูปแบบการเรียนการสอนภาษาบาลีที่สืบทอดกันมานั้นมีจุดแข็งคือการสร้างพื้นฐานทางไวยากรณ์ที่มั่นคงและแข็งแกร่งผ่าน "การท่องจำ" เป็นหลัก ทำให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์โครงสร้างประโยคที่ซับซ้อนได้อย่างเป็นระบบ (พระมหายอด อภิบุญโญ, 2565) กระบวนการนี้จำเป็นอย่างยิ่งในช่วงเริ่มต้น แต่เมื่อโลกเปลี่ยนไปสู่ยุคที่ข้อมูลข่าวสารเข้าถึงได้ง่าย การเรียนรู้จึงไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการท่องจำเพียงอย่างเดียวอีกต่อไป (รังสี สุหนต์, 2548)

ข้อจำกัดของการเรียนรู้ที่เน้นการแปลตามตัวอักษรมากเกินไป อาจทำให้ผู้เรียนขาดทักษะในการตีความหมายเชิงลึก และไม่สามารถเชื่อมโยงหลักธรรมเข้ากับสถานการณ์จริงได้ การจัดการเรียนรู้แบบเดิมจึงอาจไม่เพียงพอที่จะทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในโลกสมัยใหม่ได้

การคิดวิเคราะห์ คือกระบวนการคิดเชิงเหตุผลอย่างมีวิจารณ์ญาณ โดยไม่ด่วนสรุป แต่จะผ่านการไตร่ตรอง ตั้งคำถาม และประเมินข้อมูลอย่างรอบด้าน (ทิตินา แคมมณี, 2551) การนำหลักการนี้มาใช้ในการเรียนภาษาบาลี คือการยกระดับจากการถามว่า "ประโยคนี้แปลว่าอะไร" ไปสู่คำถามที่ซับซ้อนและกระตุ้นการแก้ปัญหาที่มากขึ้น เช่น

1. การกำหนดประเด็น เนื้อหาหลักของพระสูตรนี้ต้องการจะสื่อสารเรื่องอะไร?
2. การวิเคราะห์ข้อมูล ทำไมจึงใช้ศัพท์คำนี้แทนที่จะเป็นคำอื่น? โครงสร้างไวยากรณ์ในประโยคนี้นั้นย้ำความหมายส่วนใดเป็นพิเศษ?
3. การประเมิน บริบทของผู้ฟังในสมัยพุทธกาลส่งผลต่อเนื้อหาอย่างไร? ข้อมูลจากอรรถกถาช่วยให้เราเข้าใจเพิ่มขึ้นหรือแตกต่างออกไปอย่างไร
4. การสรุปอ้างอิง จากเนื้อหาทั้งหมด เราจะนำหลักธรรมนี้มาปรับใช้กับปัญหาในปัจจุบันได้อย่างไร?

กระบวนการคิดเช่นนี้จะเปลี่ยนผู้เรียนจากการเป็นเพียงผู้รับความรู้ ไปสู่การเป็นผู้สร้างความเข้าใจด้วยตนเองอย่างแท้จริง

เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายดังกล่าว ผู้สอนสามารถปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้บรรยายมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ โดยใช้กลยุทธ์ที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน ดังนี้ (สุวิทย์ มูลคำ, 2547)

1. การใช้คำถามนำ (Socratic Method) ผู้สอนตั้งคำถามชี้แนะ ชวนให้ผู้เรียนขบคิดและอภิปราย แลกเปลี่ยนมุมมองต่อตัวบทภาษาบาลี เพื่อค้นหาความหมายร่วมกัน

2. การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) กำหนดสถานการณ์หรือประเด็นปัญหาทางธรรมวินัยจากเรื่องราวในชาดก แล้วให้ผู้เรียนสืบค้น วิเคราะห์ และนำเสนอแนวทางแก้ไข โดยใช้ความรู้ภาษาบาลีเป็นเครื่องมือ

3. การอภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group Discussion) แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มเพื่อวิเคราะห์ตัวบทในมิติต่างๆ เช่น กลุ่มหนึ่งวิเคราะห์ด้านไวยากรณ์ อีกกลุ่มวิเคราะห์ด้านเนื้อหา แล้วนำผลมาอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน

4. การเรียนรู้เชิงเปรียบเทียบ (Comparative Learning) นำพระสูตรหรือคาถาที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกันมาให้ผู้เรียนเปรียบเทียบการใช้ศัพท์ สำนวน และโครงสร้าง เพื่อให้เห็นความละเอียดอ่อนของภาษา

การเรียนการสอนภาษาบาลีแบบการคิดวิเคราะห์ ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ยกระดับจากการท่องจำและการแปลตามตัวอักษร ไปสู่การไตร่ตรองเชิงเหตุผล เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในพระธรรมวินัยอย่างลึกซึ้งและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในโลกปัจจุบัน โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการดังนี้

1. การตั้งคำถามเชิงวิเคราะห์ (Analytical Questioning) องค์ประกอบแรกนี้คือหัวใจสำคัญที่เปลี่ยนการเรียนรู้แบบรับมา (Passive) เป็นการเรียนรู้เชิงรุก (Active) แทนที่จะยอมรับความหมายตามที่แปลมา ผู้เรียนจะถูกกระตุ้นให้ ตั้งคำถามต่อตัวบท ในมิติต่างๆ เช่น "ทำไมจึงเลือกใช้ศัพท์คำนี้แทนคำอื่น" "โครงสร้างไวยากรณ์ลักษณะนี้ต้องการเน้นย้ำสิ่งใดเป็นพิเศษ" หรือ "เจตนาของผู้กล่าวข้อความนี้คืออะไร" กระบวนการนี้สอดคล้องกับหลักการคิดวิเคราะห์ที่ต้องตรวจสอบข้อมูลก่อนยอมรับ ทำให้ผู้เรียนต้อง พิจารณาตัวบทอย่างรอบด้าน ไม่ใช่แค่การแปลศัพท์ให้ถูกต้องเท่านั้น แต่ต้องค้นหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลที่ซ่อนอยู่ในภาษาด้วย

2. การตีความเชิงบริบท (Contextual Interpretation) นอกเหนือจากการวิเคราะห์โครงสร้างไวยากรณ์แล้ว ผู้เรียนต้องสามารถ จำแนกและเชื่อมโยง เนื้อหากับบริบทแวดล้อมได้ ไม่ว่าจะเป็นบริบททางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม หรือสถานการณ์ที่ปรากฏในพระคัมภีร์ การตีความเชิงบริบทคือการทำความเข้าใจเรื่องราวนั้นๆ อย่างลึกซึ้ง โดยพิจารณาว่าธรรมะข้อนั้นๆ แสดงแก่ใคร ในสถานการณ์ใด เพื่อวัตถุประสงค์อะไร

ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถ แยกแยะนัยสำคัญของเนื้อหา ได้อย่างถูกต้อง และมองเห็นภาพรวมของคำสอนทั้งหมด ไม่ใช่แค่ความหมายของประโยคใดประโยคหนึ่งแบบโดดๆ

3. การประเมินและเปรียบเทียบข้อมูล (Evaluation and Comparison) ในกระบวนการเรียนการสอน ผู้เรียนจะได้รับการส่งเสริมให้ ประเมินความน่าเชื่อถือ และเหตุผลของคำอธิบายต่างๆ ที่มีอยู่ในคัมภีร์ชั้น อรรถกถา ฎีกา หรือจากคำสอนของครูอาจารย์ โดยอาจมีการนำเสนอข้อความในพระไตรปิฎกที่มีเนื้อหา คล้ายคลึงหรือขัดแย้งกันมาให้ผู้เรียนเปรียบเทียบ เพื่อฝึกฝนทักษะการ ตัดสินคุณค่าของข้อมูล โดยใช้เหตุผล และหลักฐานจากตัวบทมาสนับสนุนข้อสรุปของตนเอง ซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่ช่วยป้องกันไม่ให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนไปจากพระพุทธรพจน์

4. การเชื่อมโยงสู่การประยุกต์ใช้ (Applicative Connection) ข้อนี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ การเรียนภาษาบาลีมีความหมายและคุณค่าในยุค VUCA World กล่าวคือ ผู้เรียนต้องสามารถ สรุปอ้างอิง หลักธรรม ที่ได้จากการศึกษาตัวบท แล้วนำมาเชื่อมโยงกับสถานการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันและสังคมปัจจุบัน ผู้สอนจะกระตุ้นด้วยคำถามว่า เราจะนำหลักธรรมเรื่องนี้มาใช้แก้ปัญหาความ ขัดแย้งในปัจจุบันได้อย่างไร หรือข้อคิดจากชาดกเรื่องนี้ให้บทเรียนอะไรแก่เราในการทำงาน ซึ่งเป็นการเปลี่ยน ความรู้ทางภาษาให้กลายเป็น ปัญญาที่นำไปปฏิบัติได้จริง

5. การสรุปสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ (Knowledge Synthesis) องค์ประกอบสุดท้ายคือเป้าหมาย สูงสุดของกระบวนการเรียนรู้ หลังจากผ่านการตั้งคำถาม ตีความ ประเมิน และเชื่อมโยงแล้ว ผู้เรียนจะสามารถ สังเคราะห์ความเข้าใจทั้งหมด เพื่อสร้างเป็นองค์ความรู้เรื่องนั้นๆ ในแบบฉบับของตนเองที่ตั้งอยู่บนฐานของ เหตุผลและหลักฐานที่หนักแน่น เป็นการสรุปความอย่างมีวิจารณ์ญาณ ไม่ใช่การท่องจำตามตำรา ซึ่งผลลัพธ์ที่ ได้คือผู้เรียนที่ไม่เพียงแต่ทรงจำ พระพุทธรพจน์ได้ แต่ยังเป็นผู้มีปัญญา ที่สามารถอธิบายหลักธรรมได้อย่าง แดกจ্ঞานและนำไปชี้แนะสังคมได้อย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป

การจัดการเรียนการสอนภาษาบาลีแบบการคิดวิเคราะห์ไม่ได้ลดทอนความสำคัญของความรู้ พื้นฐานทางไวยากรณ์ แต่เป็นการต่อยอดความรู้ขึ้นไปสู่ระดับที่สูงขึ้น คือ ปัญญา ผู้เรียนจะสามารถแยกแยะ แก่นแท้ของคำสอนออกจากบริบททางภาษา มีวิจารณ์ญาณในการศึกษา และที่สำคัญที่สุดคือ สามารถ ประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาให้แก่ตนเองและสังคมได้อย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ ซึ่งนับเป็นการ สืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้มั่นคงและยังประโยชน์ต่อโลกสมัยใหม่ได้อย่างแท้จริง

นวัตกรรมการศึกษา

นวัตกรรมทางการศึกษา เป็นนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งทางการศึกษา นักการศึกษาได้อธิบาย ความหมายของนวัตกรรมทางการศึกษาว่าหมายถึง ความคิดใหม่ รูปแบบใหม่ เทคนิคใหม่ แนวทางใหม่ ผลผลิตใหม่ ที่ได้ปรับประยุกต์สร้างสรรค์และพัฒนา ทั้งจากการต่อยอด ภูมิปัญญาเดิมหรือจากการคิดค้น ขึ้นมาใหม่ ด้วยภูมิปัญญาใหม่ให้เกิดสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา เพื่อปรับปรุงการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ตามเป้าหมายช่วยให้การศึกษาและการเรียนการสอนมี ประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้ อย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิมเกิด แรงจูงใจในการเรียนด้วยนวัตกรรมเหล่านั้นและประหยัดเวลาในการ เรียนได้อีกด้วย ซึ่งต้องการใช้เวลาทดลองเพื่อพิสูจน์ประสิทธิภาพอันจะนำไปสู่การยอมรับที่จะนำไปใช้ใน ระบบการศึกษาอย่างกว้างขวางต่อไป

นวัตกรรมทางการศึกษา (Educational Innovation) หมายถึง วิธีการทางความคิดของการนำเอาสิ่งใหม่ๆ หรือการกระทำที่ก่อให้เกิดสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ หรือเป็นการพัฒนาดัดแปลงจากของเดิมที่มีอยู่แล้วนั้น เข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อ มุ่งหวังที่จะเปลี่ยนแปลงสิ่งที่มีอยู่เดิมให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทำให้ผู้เรียนสามารถ เกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วเกิดแรงจูงใจในการเรียนและช่วยให้ประหยัดเวลาในการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์ (2559) ได้กล่าวถึง นวัตกรรมมีความสำคัญต่อการศึกษา หลายประการ ทั้งนี้เนื่องจากในโลกยุคโลกาภิวัตน์โลกมีการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความก้าวหน้าทั้งด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ การศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการ พัฒนาเปลี่ยนแปลงจากระบบ การศึกษาที่มีอยู่เดิม เพื่อให้ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งเพื่อแก้ไขปัญหาทางด้านศึกษาบางอย่างที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพเช่นเดียวกัน การเปลี่ยนแปลง ทางด้านการศึกษาก็จำเป็นต้องมีการศึกษาเกี่ยวกับ นวัตกรรมการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาทางการ ศึกษาในบางเรื่อง เช่น ปัญหาที่เกี่ยวข้อง กั้นจำนวนผู้เรียนที่มากขึ้น การพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย การผลิต และพัฒนาสื่อใหม่ๆ ขึ้นมาเพื่อ ตอบสนองการเรียนรู้ของมนุษย์ให้เพิ่มมากขึ้นด้วยระยะเวลาที่สั้นลง การใช้ นวัตกรรมมาประยุกต์ใน ระบบการบริหารจัดการด้านการศึกษาก็มีส่วนช่วยให้การใช้ทรัพยากรการเรียนรู้ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองกล่าวโดยสรุป นวัตกรรมการเรียนรู้เกิดขึ้นตาม สาเหตุใหม่ๆ ดังนี้ 1) การเพิ่มปริมาณของผู้เรียนเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้นักเทคโนโลยีการศึกษาต้องหา นวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ เพื่อให้สามารถสอนนักเรียนได้มากขึ้น 2) การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีเป็นไปอย่าง รวดเร็ว การเรียนการสอนจึงต้อง ตอบสนองการเรียนการสอนแบบใหม่ ๆ ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เร็ว และเรียนรู้ได้มากในเวลา จำกัดนักเทคโนโลยีการศึกษาจึงต้องค้นหานวัตกรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อวัตถุประสงค์ นี้ 3) การเรียนรู้ของผู้เรียนมีแนวโน้มในการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น ตามแนวปรัชญา สมัยใหม่ที่ยึดผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง นวัตกรรมการเรียนรู้สามารถช่วยตอบสนองการเรียนรู้ตามอัตภาพ ตามความสามารถของแต่ละ คน เช่นการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน CAI (Computer Assisted Instruction) การเรียนแบบศูนย์ การเรียน และ 4) ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีโทรคมนาคม มีส่วนผลักดัน ให้มีการ ใช้นวัตกรรมการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น เช่น เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ทำให้คอมพิวเตอร์ มีขนาด เล็กกลง แต่มี ประสิทธิภาพสูงขึ้นมาก เทคโนโลยีเครือข่ายคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตทำให้เกิดการ สื่อสารไร้พรมแดน นัก เทคโนโลยีการศึกษาจึงคิดค้นหาวิธีการใหม่ๆ ในการประยุกต์ใช้ระบบ เครือข่ายคอมพิวเตอร์เป็นฐานในการ เรียนรู้ ที่เรียกว่า “Web-based Learning” ทำให้สามารถ เรียนรู้ในทุกที่ทุกเวลาสำหรับทุกคน (Sny where, Any time for Everyone) ถ้าหากผู้เรียนสามารถ ใช้อินเทอร์เน็ตได้ การใช้คอมพิวเตอร์ในปัจจุบันเป็นไป อย่างกว้างขวาง ในวงการศึกษาคอมพิวเตอร์ มีใช้เพียงแต่สิ่งอำนวยความสะดวกในสำนักงานเท่านั้น แต่ยังใช้ เป็นสื่อหรือเป็นเครื่องมือสร้างสื่อได้ อย่างสวยงามเหมือนจริง และรวดเร็วมากกว่าก่อน นักเทคโนโลยี การศึกษาจึงศึกษาวิจัยบทนวัตกรรม ทางด้านการผลิตและการใช้สื่อใหม่ๆ ตามศักยภาพของเทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ เช่น คอมพิวเตอร์ กราฟิก ระบบมัลติมีเดีย

ส่วนดวงกมล โพธิ์นาค. (2559) ได้กล่าวว่า นวัตกรรมทางการศึกษาทำให้เกิดทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และ เทคโนโลยีและทักษะชีวิตและอาชีพเพื่อความสำเร็จทั้งด้านการทำงานและการดำเนินชีวิต ใน ศตวรรษ ที่ 21 การจัดการกระบวนการเรียนรู้จึงพยายามเปลี่ยนบทบาทผู้สอนจากผู้บรรยายมาเป็นผู้สอน ร่วมกัน ออกแบบกิจกรรมในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ (Pedagogy) ให้ผู้เรียนใช้เป็นเครื่องมือไป เรียนรู้สร้าง องค์

ความรู้ด้วยตนเองผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก และเสนอแนะเครื่องมือการเข้าถึง องค์ความรู้ ผ่านวิธีการต่างๆ โดยเฉพาะผ่านเทคโนโลยีให้เข้าถึงความรู้ได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง นำความรู้ที่ได้มาแลกเปลี่ยนกับเพื่อนในห้องเรียน เรียกกระบวนการเรียนรู้แบบนี้ว่า การเรียนรู้เชิงลึก (Active Learning) ที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-centered) สำหรับการเรียนรู้ยุคใหม่ ประสบความสำเร็จด้วยดีการเรียนรู้ยุคใหม่ใช้ขุมความรู้ที่เรียกว่า World knowledge ซึ่งมีแหล่ง ความรู้ มากมายกระจายอยู่ทั่วโลก ผู้เรียนต้องเรียนรู้ได้มากและรวดเร็วอีกทั้งสามารถแยกแยะค้นหา ข่าวสารตลอดจนการแสวงหาสิ่งที่ต้องการได้ตรงความต้องการ เพื่อนำความรู้ที่ได้จากการค้นคว้า ศึกษาข้อมูลนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเรียนของผู้เรียน และสามารถนำความรู้มาใช้ในชีวิตประจำวันได้

นอกจากนี้ วรวิทย์ นิเทศศิลป์ (2551) สุคนธ์ สนิทพานนท์ (2553) และวัชรพล วิบูลยศรี (2556) ทิศนา แหมมณี (2559) ได้กล่าวว่า นวัตกรรมการศึกษา หมายถึง การนำเอาความคิดหรือวิธีปฏิบัติทางการศึกษาใหม่ๆ มาใช้กับการศึกษา ได้แก่ แนวคิด รูปแบบ วิธีการปฏิบัติ กระบวนการ สื่อต่างๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษา หรือสิ่งใหม่ๆ ที่ยังไม่แพร่หลายหรือยังไม่เคยใช้มาก่อน และเข้ามาเปลี่ยนแปลง กระบวนการหรือสิ่งที่มีอยู่เดิม โดยผ่านการคิดค้นประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ หรือพัฒนาจากของเดิมที่มี อยู่ให้ทันสมัย และปรับปรุงจนได้ผลดีมีประสิทธิภาพ ที่สร้างขึ้นมาเพื่อช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการ จัดการเรียนการสอนหรือพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

ถวัลย์ มาศจรัส และชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์ (2554)ได้กล่าวว่า นวัตกรรมศึกษาด้าน การเรียน การสอน หมายถึง ความคิดใหม่ รูปแบบใหม่ วิธีการใหม่ เทคนิคใหม่ แนวทางใหม่ ผลผลิต ใหม่ที่ได้ปรับปรุง ประยุกต์สร้างสรรค์และพัฒนา ทั้งจากการต่อยอดภูมิปัญญาเดิมหรือการคิดค้นขึ้นมา ใหม่ด้วยภูมิปัญญาใหม่ ให้เกิดสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และ การศึกษาตามอัธยาศัย

สรุปว่า นวัตกรรมทางการศึกษา การนำความคิด วิธีการ รูปแบบ หรือเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งในการเรียนรู้ของผู้เรียนและการสอนของครู โดยอาจเกิดจากการคิดค้นใหม่หรือการพัฒนาจากสิ่งที่มีอยู่เดิม เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม เทคโนโลยี และความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เรียนรู้ด้วยตนเอง และนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทสรุป

การเรียนการสอนภาษาบาลีแบบการคิดวิเคราะห์เป็นแนวทางใหม่ที่เน้นให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง แทนการท่องจำเพียงอย่างเดียว โดยผู้สอนจะกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งคำถาม วิเคราะห์ และเชื่อมโยงความรู้บาลีเข้ากับหลักธรรมและชีวิตจริง วิธีการนี้ช่วยพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจหลักบาลีและพระธรรมวินัยได้อย่างถ่องแท้มากขึ้น ส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และลดปัญหาการเรียนแบบท่องจำที่ไม่ยั่งยืน การเปลี่ยนแปลงนี้ยังส่งผลให้พระภิกษุสามเณรมีความเข้าใจในพระไตรปิฎกอย่างแท้จริง อันนำไปสู่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ถูกต้องและมีคุณภาพ เป็นการปฏิรูปการศึกษาพระปริยัติธรรมเพื่อความยั่งยืนในระยะยาว สรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การเรียนการสอนภาษาบาลีแบบการคิดวิเคราะห์

เอกสารอ้างอิง

- ซัชพล ทรงสุนทรวงศ์. (2559). นวัตกรรมบริการ: กลยุทธ์ที่สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันขององค์กรธุรกิจบริการ. วารสารการจัดการสมัยใหม่, 14(2), 13-24.
- ดวงกมล โพธิ์นาค. (2559). นวัตกรรมบริการ : กลยุทธ์ที่สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันขององค์กรธุรกิจ บริการ. การจัดการสมัยใหม่, 5(2), 47.
- ถวัลย์ มาศจรัส และเชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์. (2554). นวัตกรรมการศึกษาชุดการนิเทศเพื่อปฏิรูปการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้อยู่. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ทิตนา แคมมณี. (2551). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2551). การพัฒนาการคิด. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิคพรีนติ้ง.
- พระมหายอด อภิบุณโย (โสภ). (2565). การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของประเทศไทยในปัจจุบัน. วารสารนวมทองแหกรพุทธศาสตร์ปริทรรศน์, 9(1), 121-134.
- รังสี สุทนต์. (2548). ประวัติการสังคายนาพระธรรมวินัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรวิทย์ นิเทศศิลป์.(2551). สื่อและนวัตกรรมแห่งการเรียนรู้. ปทุมธานี: สกายบุ๊ก.
- วัชรพล วิบูลยศรีน. (2556). นวัตกรรมและการเรียนการสอนภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัชรา เล่าเรียนดี และคณะ. (2560). กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาการคิดและยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21. นครปฐม: เพชรเกษมพรีนติ้งกรุ๊ป.
- สุคนธ์ สิ้นพานนท์.(2553). นวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: 9119 เทคนิคพรีนติ้ง.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2547). กลยุทธ์การสอนคิดวิเคราะห์. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.